

CÔNG TÁC HOẰNG PHÁP THỜI CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

HT. Thích Tấn Đạt*

TÓM TẮT:

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 là một thành tựu lớn của nhân loại ngày nay. Nó ảnh hưởng trực tiếp đến mọi mặt đời sống con người, trong đó có hoạt động hoằng pháp của chúng ta. Cho nên, bài viết này chính là những suy nghĩ của chúng tôi về các hồi ứng của Phật giáo, của ngành hoằng pháp để thích nghi, tận dụng những thành tựu của nó trong việc hướng dẫn tu tập, hoằng truyền chánh pháp ở Việt Nam hiện nay. Đây là những vấn đề mà chúng ta cần thảo luận để tìm ra các giải pháp hợp lý, thiết thực hơn nữa.

1. LỜI DẪN

Hoằng pháp hay hoằng dương chánh pháp trở thành nhiệm vụ then chốt, quan trọng của Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong hiện tại và tương lai. Mục đích chính là làm lan tỏa giáo lý của Đức Thế Tôn, đem lại sự an lạc, giải thoát cho con người. Bên cạnh đó, đặc trưng của hoạt động hoằng pháp là luôn linh hoạt, nhất là gắn liền với tinh thần kế lý, kế cơ, kế xứ, kế thời. Mỗi thời đại, quốc độ, xứ sở khác nhau thì Tăng, Ni phải có cách thức hoằng pháp phù hợp, đem đạo vào đời một cách hợp lý, thành công. Ngày nay, thế giới loài người đang bị tác động mạnh mẽ bởi nền công nghiệp 4.0, trong đó có Việt Nam. Vì thế, Phật giáo nói chung lẫn công tác hoằng pháp nói riêng vẫn không thể đứng ngoài sự tác động của nền công nghiệp hiện đại, tới tận đang diễn ra.

* Tiến sĩ, (UVTK HĐTS, Phó Trưởng Ban TT Ban Hoằng pháp TW)

Như vậy, ngành hoàng pháp cần phải làm gì để thích nghi, khế hợp và hồi ứng với nền công nghiệp 4.0?

Bài viết này mới chỉ là một vài suy nghĩ ban đầu của chúng tôi để góp phần định hướng cho công tác hoàng pháp trong thời đại mới. Dĩ nhiên, đây là một vấn đề lớn, cần có các cuộc tọa đàm chuyên sâu hơn nữa mới hi vọng có thể nhận thức rõ và sâu sắc về nền công nghiệp này.

2. NỀN CÔNG NGHIỆP 4.0 LÀ GÌ?

Một câu hỏi đặt ra cho chúng ta là nền công nghiệp 4.0 là gì và nó có những đặc điểm nổi bật nào? Bằng hiểu biết của mình, tôi xin trình bày một số ý như sau:

- Thứ nhất, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 xuất phát từ các nước phát triển (Châu Âu và một phần Châu Á) với tên gọi Industrie 4.0 trong một báo cáo của chính phủ Đức. “Industrie 4.0” kết nối các hệ thống nhúng và cơ sở sản xuất thông minh để tạo ra sự hội tụ kỹ thuật số giữa Công nghiệp, Kinh doanh, chức năng và quy trình bên trong. Tuy nhiên, để dễ hiểu hơn, tôi nhắc đến Klaus Schwab, người sáng lập và chủ tịch điều hành Diễn đàn Kinh tế Thế Giới mang đến cái nhìn đơn giản hơn về Cách mạng Công nghiệp 4.0 như sau:

“Cách mạng công nghiệp đầu tiên sử dụng năng lượng nước và hơi nước để cơ giới hóa sản xuất. Cuộc cách mạng lần 2 diễn ra nhờ ứng dụng điện năng để sản xuất hàng loạt. Cuộc cách mạng lần 3 sử dụng điện tử và công nghệ thông tin để tự động hóa sản xuất. Bây giờ, cuộc Cách mạng Công nghiệp Thứ tư đang nảy nở từ cuộc cách mạng lần ba, nó kết hợp các công nghệ lại với nhau, làm mờ ranh giới giữa vật lý, kỹ thuật số và sinh học” (Nguồn: <https://news.zing.vn/cach-mang-cong-nghiep-40-la-gi-post750267.html>. Ngày truy cập: 12/9/2018).

- Thứ hai, tốc độ của cuộc cách mạng này là vô cùng nhanh chóng, mang tính đột phá, phá vỡ các ngành công nghiệp ở mọi quốc gia, làm chuyển đổi trực tiếp toàn bộ hệ thống sản xuất, quản lý và quản trị. Vì thế, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 tác động to lớn vào mọi phương diện kinh tế của con người, làm thay đổi phương thức kinh doanh, thay thế vị trí giữa người giàu và nghèo trong xã hội hiện nay. Không chỉ vậy, nó tạo ra sự biến đổi lớn cho

nên giáo dục đại học đương đại-một động lực tạo nên sự phát triển cho trí tuệ xã hội:

“Tạo cơ hội cho một số đại học bứt phá lên thành đại học hàng đầu. Số ít đó là các nước, các đại học dám đi đầu. Cách mạng 4.0 đột phá về việc học: Chung qui chỉ có một chữ là LÀM NGƯỢC. Cách mạng 4.0 mở ra một cơ hội về sự làm ngược nhưng mang lại kết quả bất ngờ, cơ hội của các đột phá, cơ hội cho những người đi sau, nhưng không phải những người đi sau mong muốn giống người đi trước, đi theo cách này thì mãi mãi là người đi sau” (Phát biểu của Quyền Bộ trưởng Bộ thông tin truyền thông Nguyễn Mạnh Hùng. Nguồn: <http://kiddi-code.org/phat-bieu-khac-biet-cua-tan-quyen-bo-truong-nguyen-manh-hung-ve-cmcn-4-0/>. Ngày truy cập: 12/9/2018)

- Thứ ba, hệ quả xã hội của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 là điều mà chúng ta cần phải suy nghĩ, bàn bạc nhiều hơn nữa. Tuy nhiên, ở đây tôi muốn nhấn mạnh rằng, nhiều hệ lụy, thách thức mà người ta đang nói đến là tình trạng thất nghiệp của người lao động chân tay, nhân viên văn phòng và một số ngành nghề khác do sự phá vỡ thị trường lao động, áp lực dịch chuyển nguồn lao động ở nhiều quốc gia trên thế giới. Sự tiếp xúc giữa người với người dần thay thế bằng thiết bị điện tử, nhất là robot thay thế con người trong nhiều lĩnh vực y khoa, sản xuất công nghiệp, ngân hàng, tài chính, lao động gia đình, ... Cho nên, con người sẽ trở nên xơ cứng và khô khan, xã hội dần mất đi tính nhân văn. Còn tại Việt Nam, cuộc cách mạng 4.0 lần này đặt ra thách thức xã hội, như nhận định của TS Nguyễn Bá Ân – Tổng thư ký quốc gia về Phát triển bền vững và nâng cao năng lực cạnh tranh:

“Tuy nhiên, CMCN 4.0 lần này cũng đang đặt ra nhiều thách thức mới đối với các nước đang phát triển như Việt Nam. Đó là thách thức tụt hậu xa hơn, lao động chi phí thấp mất dần lợi thế, khoảng cách công nghệ và tri thức nới rộng hơn dẫn đến phân hóa xã hội sẽ sâu sắc hơn... Chính phủ, các doanh nghiệp, các trung tâm nghiên cứu và cơ sở giáo dục tại Việt Nam cần phải nhận thức được và sẵn sàng thay đổi và có chiến lược phù hợp cho việc phát triển công - nông nghiệp, dịch vụ và kinh tế hay nguồn nhân lực trong thời kỳ Internet vạn vật và cuộc CMCN 4.0” (Nguồn: <https://baomoi.com/cach-mang-cong-nghiep-4-0-co-hoi-va-thach-thuc/c/23508186.epi>. Ngày truy cập: 16/9/2018)

3. NGÀNH HOẰNG PHÁP HỒI ỨNG NHƯ THẾ NÀO VỚI CUỘC CM CÔNG NGHIỆP 4.0?

Đây là câu hỏi khiến chúng tôi suy nghĩ, trăn trở trong nhiều năm qua với mong muốn ngành hoằng pháp làm sao vừa tận dụng được thành tựu cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 này, để nắm bắt và tạo ra thế mạnh hoằng pháp của thời đại mới vừa giúp khắc phục những hệ lụy xã hội của nền công nghiệp sẽ xảy ra. Chúng tôi đưa ra một số suy nghĩ, định hướng hoạt động của ngành hoằng pháp trong thời gian tới để thích nghi với những thay đổi của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 mang lại:

- Một là, Tăng, Ni thuyết giảng Phật pháp cần tăng cường học hỏi, trau dồi kỹ năng liên quan đến tin học, cách sử dụng các thiết bị điện tử hiện đại. Hoằng pháp ngày nay không chỉ thuyết giảng trên pháp tòa và bên dưới có đại chúng tham dự mà còn thông qua các trang mạng xã hội Facebook, Zalo, youtube, ... để đưa bài pháp đến rộng rãi quần chúng, nhất là những người bận rộn, không có thời gian đến chùa để họ có điều kiện học hỏi giáo pháp của Đức Thế Tôn. Trong thời gian qua, tôi nhận thấy nhiều vị giảng sư đã vận dụng thành công điều này. Nhờ thành tựu của cuộc cách mạng 4.0 mà giáo pháp vi diệu của Đức Phật đến với đại đa số quần chúng nhân dân sâu rộng hơn trước kia rất nhiều, trong đó ảnh hưởng, lan tỏa đến những người dân ở vùng nông thôn xa xôi, vùng núi cao biên giới hiểm trở. Cho nên, chúng ta cần phát huy, nhân rộng các mô hình này hơn nữa.

- Hai là, hình ảnh Tăng Ni xuất hiện ngày một nhiều hơn trên các phương tiện truyền thông. Xã hội ngày càng hiểu rõ về vị trí, vai trò của người tu sĩ với sứ mạng tu tập giải thoát và nhập thế hành đạo. Cho nên, trong hoạt động tương tác với truyền thông, các vị Tăng, Ni cần phải thể hiện sự trang nghiêm, oai nghi tế hạnh của người xuất gia, tránh đưa những hình ảnh vô tình làm phản cảm hoặc bị những người chưa hiểu biết Phật pháp phát tán, gây ảnh hưởng đến Tăng đoàn nói riêng và Giáo hội nói chung. Điều này trong thực tế đã diễn ra.

- Ba là, truyền thông ngày nay là một thế giới đa chiều, đa thông tin. Vì thế, Tăng, Ni hoằng pháp cần chọn lựa những thế mạnh của mình để thích hợp với đặc điểm những nhóm xã hội khác nhau (thanh niên, sinh viên, công nhân, nông dân, doanh nghiệp, doanh

nhân, các tập đoàn, công chức văn phòng, ...). Mặt khác, việc thuyết pháp qua truyền thông hiện nay cần hết sức ngắn gọn, mạch lạc, logic và truyền cảm cho quần chúng vì nhiều người không có thời gian. Do vậy, Tăng Ni tham gia thuyết giảng cần biết cách sắp xếp tư duy hợp lý để bài pháp dễ đi sâu vào lòng người, truyền cảm hứng cho họ tu học gắn với thực tiễn cuộc sống.

- Bốn là, ngành hoàng pháp cần ngồi lại với nhau bằng các buổi tọa đàm để vạch ra những kế hoạch hỗ trợ về vật chất, tinh thần cho những nhóm xã hội, nghề nghiệp dễ rơi vào tình trạng thất nghiệp trong tương lai do hệ lụy cuộc cách mạng 4.0 đem lại. Hay nói cách khác, họ là những nhóm dễ bị tổn thương, rất cần chúng ta giúp đỡ bằng tấm lòng từ bi. Theo tôi, Phật giáo cần có biện pháp hỗ trợ họ bằng nhiều cách như: Chuyển đổi sinh kế, giáo dục kỹ năng, tư vấn, hỗ trợ về tâm lý, nhận thức, định hướng sao cho ổn định, thăng bằng cuộc sống trong cách sống mới. Qua đó, chúng ta sẽ hướng họ về với giáo pháp, về với Phật pháp một cách dễ dàng. Như thế, trong cuộc cách mạng 4.0 tại Việt Nam, Phật giáo sẽ giữ một vai trò, vị trí quan trọng đối với người dân, cũng như đã từng gắn bó, đồng hành cùng dân tộc qua hơn 2000 năm dựng nước và giữ nước.

- Năm là, cuộc cách mạng 4.0 này sẽ làm cho con người giao tiếp, tương tác với nhau nhiều hơn. Nhưng giao tiếp chủ yếu là qua các thiết bị điện tử, mạng truyền thông mà ít có cơ hội tiếp xúc trực tiếp lẫn nhau. Như vậy, tôi muốn nhấn mạnh rằng, điều này phải chăng sẽ làm giảm đi tính nhân văn trong xã hội? Liệu rằng văn hóa giao tiếp giữa người với người để học hỏi về đạo đức, nhân cách, lối sống lẫn nhau sẽ phai mờ trước những hiện tượng do truyền thông dẫn dắt. Tôi suy nghĩ rất nhiều về điều này. Hoàng pháp qua các phương tiện truyền thông là qui luật, là mục tiêu hàng đầu. Nhưng các vị giảng sư cũng cần tiếp xúc, trải nghiệm, chia sẻ trực tiếp với hàng Phật tử và cộng đồng xã hội để thông qua đó họ tiếp cận, lý giải Phật pháp không chỉ bằng ý giáo, khẩu giáo mà còn cả thân giáo. Tôi nghĩ đây là điều mà những người hoàng pháp cần phải lưu ý. Chẳng hạn, chúng ta nói về lễ Vu Lan qua các phương tiện truyền thông, nhiều người biết đến ý nghĩa, giá trị của nó. Thế nhưng, làm sao để họ đến chùa, được trực tiếp cài hoa hồng lên áo, dự khóa lễ tâm linh, nghe lời giáo hóa của vị chủ trì, họ sẽ dâng trào bao cảm xúc của người con đối với đấng sinh thành của mình. Lễ hội Vu Lan đi vào lòng người, đọng lại trong tâm họ lâu dài là như thế.

- Sáu là, theo tôi, các vị giảng sư trong Ban Hoằng pháp TW nên cố gắng tạo cho mình, cho chùa một facebook hay zalo để đăng tải các hoạt động của chùa, các bài thuyết giảng nhanh chóng đến với Phật tử. Để kết nối với đạo tràng tu tập của chùa, cũng như nắm bắt kịp thời tâm tư và mong muốn của Phật tử, chúng ta cần tạo nhóm để hiểu và đồng thời hướng dẫn họ tu tập một cách lành mạnh, dễ dàng và nhanh chóng hơn.

- Bảy là, quyền Bộ trưởng Bộ thông tin truyền thông Nguyễn Mạnh Hùng nhấn mạnh rằng: Trong thời đại 4.0, Người học cần tích hợp kiến thức đa ngành. Cơ hội nằm ở liên kết các ngành, các tri thức khác nhau. Tôi vô cùng tâm đắc về nhận định này của ông. Vì vậy, theo tôi, chư Tăng Ni hoằng pháp thời nay cần học tập nhiều hơn nữa, hiểu biết nhiều hơn nữa, tích hợp và nắm vững tri thức đa ngành, từ Phật học cho đến các ngành khoa học xã hội và nhân văn, khoa học tự nhiên cũng như các kiến thức khác để có thể đáp ứng nhu cầu truyền bá Chánh pháp trong thời đại mới. Đặc biệt, trong sứ mạng Đào tạo Tăng ni đang theo học các Lớp Cao - Trung cấp giảng sư, Ban tổ chức sẽ cố gắng thay đổi nội dung đào tạo để đáp ứng xu thế này trong các khóa tiếp theo.

- Tám là, hiện tại Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Văn Phòng 2 Trung ương, đã có trang tin và kênh truyền hình Phật sự online TV, ra mắt Tổ công tác Số hóa các sự kiện của Giáo hội. Đây chính là một bước chuyển biến sinh động về công tác hoằng pháp của Giáo hội, đáp ứng được phần nào với sự phát triển như vũ bão của công nghệ 4.0. Tuy nhiên, theo chúng tôi chừng ấy cũng chưa đủ mà phải ứng dụng, áp dụng nhiều hơn nữa, mới có thể phát triển, đáp ứng được công tác Phật sự trong tương lai. Trong thời gian qua, Trung ương giáo hội, đặc biệt là cá nhân Hòa thượng Thích Thiện Nhơn - Chủ tịch Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam luôn quan tâm chỉ đạo, ủng hộ, giúp đỡ kịp thời, nên trang tin và kênh truyền hình Phật sự Online phát triển liên tục, mang tính qui mô ba miền Nam, Trung, Bắc cũng như chuyển tải thông tin hoạt động Phật sự của Giáo hội, các tự viện đến Tăng Ni, Phật tử trong và ngoài nước. Đây là thành tựu đáng khích lệ, niềm tự hào của Giáo hội Phật giáo Việt Nam ngay trong nhiệm kỳ VIII (2017-2022). Mặt khác, trong thời gian qua, nhờ vào trang tin và kênh truyền hình Phật sự online, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã kịp phân bác, đồng thời định hướng dư luận xã hội trước các thông tin tùy tiện, bịa đặt

và mang tính chất bồi nhọ Phật giáo trên mạng gây ảnh hưởng đến niềm tin xã hội nói chung cùng Phật tử nói riêng. Đây chính là mục tiêu hàng đầu của truyền thông Phật giáo theo sự chỉ đạo của Hòa thượng Thích Thiện Nhơn là “Ẩn ác dương thiện” nhằm tịnh hóa công dân mạng. Theo suy nghĩ của cá nhân tôi, phải chăng cũng từ điều này mà Phật giáo trở thành một nhân tố quan trọng đóng góp vào việc xây dựng đạo đức con người hiện nay, phát triển xã hội theo hướng bền vững và văn minh? Đây chính là cơ hội quý báu để Phật giáo tiếp tục đóng góp cho xã hội, cho đất nước trong thời đại Cách mạng công nghiệp 4.0.

4. LỜI KẾT

Cuối cùng, tôi muốn đúc kết lại rằng, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 là một xu thế, một tiến bộ lớn của loài người mà không ai có thể đảo ngược. Chúng ta, hàng Tăng Ni với trọng trách cầm ngọn đuốc chánh pháp, với trí tuệ của người con Phật cùng tinh thần khế lý, khế cơ, khế xứ, khế thời rất cần học hỏi, nắm bắt và tận dụng thành tựu của cuộc cách mạng này để áp dụng vào lĩnh vực hoằng pháp độ sinh. Làm được như thế, chúng ta sẽ hoằng truyền giáo lý vi diệu của đức Phật một cách hữu hiệu trong thời đại văn minh với những thành tựu tiên tiến của khoa học kỹ thuật.

Tuy nhiên, với trải nghiệm của bản thân, tôi xin nhấn mạnh rằng dù nền văn minh loài người phát triển như thế nào, dù xã hội chúng ta chuyển biến ra sao, việc tu tập, trau dồi Tam vô lậu học, chí nguyện độ sanh và lộ trình giải thoát, giác ngộ vẫn là cứu cánh cho bản thân mỗi người, cho Tăng ni Phật tử cũng như toàn xã hội. Cho nên, cố gắng nắm bắt công nghệ 4.0 để ứng dụng trong sứ mạng hoằng pháp, nhưng chúng ta vẫn không quên phát huy những giá trị cốt lõi, tinh hoa của giáo pháp sinh động của Đức Thế Tôn. Nguồn năng lượng an lành nơi thân tâm, một trí tuệ tuyệt vời, một kiến giải vô ngã vị tha, dung nhiếp tất cả các pháp, giúp lòng người thanh thoát an vui, chuyển hóa não phiền, ra khỏi đau khổ, luân hồi sanh tử.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bhikkhu Bodhi (2016), *Lời Phật dạy về sự hòa hợp trong cộng đồng và xã hội*, Thành phố Hồ Chí Minh, Nxb. Hồng Đức.

Phan Xuân Dũng (2018), *Cách mạng công nghiệp lần thứ tư cuộc cách mạng của sự hội tụ và tiết kiệm*, Hà Nội, Nxb. Khoa học kỹ thuật.

Thích Nhất Hạnh (2008), *Đạo Phật hiện đại hóa*, Hà Nội, Nxb. Văn hóa thông tin.

Philip Kotler, Hermawan Kartajaya, Iwan Setiawan (2018), *Tiếp thị 4.0 dịch chuyển từ truyền thống sang công nghiệp số*, Thành phố Hồ Chí Minh, Nxb. Trẻ.

Thích Nhật Từ (soạn dịch) (2017), *Kinh Phật về đạo đức xã hội*, Thành phố Hồ Chí Minh, Nxb. Hồng Đức.